

Література

1. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х книгах.-Львів: Світ, 1994.-472с., іл.
2. Карпинский Б.О., БМ.Макух. Транспортная система Украины в контексте европейской интеграции // Экономика Украины. - 1998 г, - №7
3. Розміщення продуктивних сил України: Підручник / Р 64 Є. П. Качан, М. О. Петрига, М. О. Ковтонюк та ін.; За ред. Є. П. Качана. – К.: Вища шк., 1998. – 375с.
4. Соціально-економічна географія України: Навчальний посібник / За ред. проф. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 1994. – 608с., іл.
5. Транспорт України [залізничний, річковий, морський, повітряний] // Енциклопедія українознавства. Загальна частина.-К. 1995р – с.1096-1103.
6. Україна у цифрах у 1998 році: Корот. стат. довід. Державний комітет статистики України: Під ред. О.Г. Осауленка.

Шведчиков А.А.

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Одной из специфических особенностей современных экономических отношений является высокая скорость изменений, происходящих во внешней среде предприятия. Условием выживания предприятия становится его способность адаптироваться к этим изменениям с целью дальнейшего устойчивого развития.

Основой устойчивого развития промышленного предприятия считается его общесистемная способность к самоорганизации, универсальные законы которой изучает такая наука, как синергетика. [2] Исходя из синергетической концепции самоорганизации, предприятие рассматривается как сложная открытая динамическая нелинейная система, обменивающаяся энергией, веществом и информацией с внешней средой, и в бифуркационном состоянии обладающая способностью к самоорганизации.

Сложность предприятия как системы определяется большим количеством и разнообразием типов ее структурных элементов, внутренних межэлементных связей и связей с внешней средой. Открытость производственной системы определяется ее реальностью, т.е. принадлежностью к реальному миру, в котором «полностью закрытых систем не существует». [1] Динамический характер системы определяется тем, что «абсолютно все системы в универсуме находятся в состоянии изменений и превращений». [1] При этом существование в системах энтропийно-негэнтропийного компонентов придает всем превращениям случайный, стохастический, вероятностный, нелинейный характер.

Как правило, самоорганизация системы обусловлена тенденцией движения системы от одного неравновесного состояния к другому, сопровождаемого понижением энтропии, повышением негэнтропии и организованности системы.

Для повышения своей организованности система «должна обязательно получить энергию и негэнтропию извне или из подсистем на микроуровне» . [1]

В настоящей статье предлагается информационно-энтропийный подход к анализу развития промышленного предприятия. Для этого необходимо исследовать динамику информационной энтропии, являющейся мерой неопределенности существования системы, и равной количеству информации по Шеннону, необходимому для снятия этой неопределенности [1],

$$H = - \sum_{j=0}^1 P_j(t) \log_2 P_j(t), \quad (1)$$

где $P_j(t)$ - вероятность j -го состояния системы.

Возможно использование безразмерной относительной энтропийной функции $\frac{H}{H_{max}}$, где H_{max} - максимальное значение энтропии. При этом минимальное значение $\frac{H}{H_{max}} = 0$ соответствует вырождению стохастической системы

в жесткую детерминированную. Достижение максимального значения $\frac{H}{H_{max}} = 1$

в открытой самоорганизующейся системе соответствует точке бифуркации, в которой происходит разрушение старой структуры и начинается формирование новой структуры на ином иерархическом уровне (качественный скачок – переход на новый цикл развития системы).

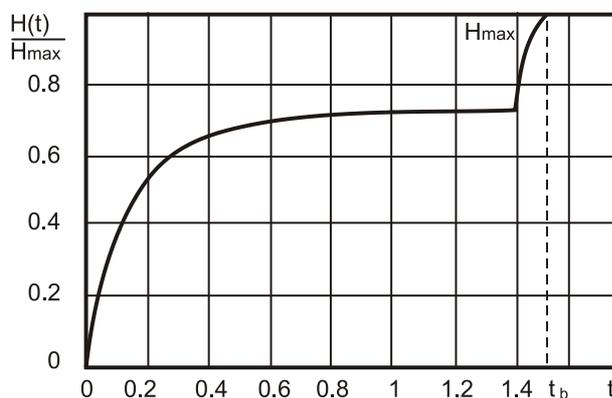
На рис.1 приведена динамика изменения потока информационной энтропии $H(t)$. Возрастание степени организации системы имеет свой предел, определяемый ограниченными возможностями накопления информации в данной структуре на данном цикле развития. Каждый переход системы на другой иерархический уровень (новый цикл развития с улучшенными показателями качества) неизбежно проходит через критическую точку бифуркации t_b .

Для анализа процесса развития промышленного предприятия и оценки используемых при этом стратегий (направлений развития) по формальной аналогии с формулой Шеннона (1) может быть принят показатель K

$$K = - \sum_{i=1}^M p_i \cdot \log_2 p_i = - \sum_{i=1}^M \frac{n_i}{N} \log_2 \frac{n_i}{N}, \quad (2)$$

где $p_i = \frac{n_i}{N}$ – отношение численности программ (проектов, мероприятий)

в i -ом направлении развитии предприятия к общей численности программ в пределах данного предприятия; M – число стратегий (целевых функций).

 Рис.1. Динаміка зміни потоку інформаційної ентропії $H(t)$

Примерами стратегій розвитку підприємства можуть бути: удосконалення виробництва і технологій, розвиток маркетингової і сбытової функції, оптимізація використання людських ресурсів і др. Для здійснення процесу розвитку по вибраним напрямкам можуть здійснюватися такі програми (проекти), як оновлення виробничої бази, комплексне навчання персоналу, впровадження системи сбалансованих показників і т. д.

Якщо $n_i = N$ і $p_i = \frac{n_i}{N} = 1$, то показник $K=0$. В цьому випадку для досягнення цільової функції використовується обмежений набір програм в межах одного напрямку розвитку підприємства. Якщо p_i приймає деякі проміжні значення між нулем і одиницею, величина K приймає значення більше нуля і зростає з ростом різноманітності напрямків розвитку підприємства. Відомо [3, с.15], що показник K приймає максимальне значення в тому випадку, якщо всі ймовірності рівні між собою $p_1 = p_2 = \dots = p_M = p = \frac{1}{M}$. Тоді

$$K_{max} = -\sum_{i=1}^M \frac{1}{M} \cdot \log_2 \frac{1}{M} = \log_2 M. \quad (3)$$

Таким чином, збільшувати параметр K можна або за рахунок збільшення різноманітності напрямків розвитку підприємства і підвищення його стійкості, або за рахунок збільшення кількості проектів в межах прийнятих напрямків розвитку підприємства (в ідеальному варіанті, за рахунок вирівнювання кількості).

Вирази (1) і (2), незважаючи на формальне формульне співвідношення, є різними характеристиками. Однак, саме завдяки такому співвідношенню, допускається можливість їх логічного порівняння. В частині, можуть бути порівняні динаміка потоку інформаційної ентропії

$H(t)$ (рис.1) и изменение показателя K . Увеличение параметра K (а, следовательно, и подпитка системы информацией) идет вначале по пути увеличения разнообразия направлений развития предприятия, т.к. стратегическая цель может быть достигнута разными способами. После исчерпания данного пути развития дальнейшее увеличение параметра K связано с повышением численности этого разнообразия.

Література

1. Аптекарь М.Д. Информационно-энтропийный подход в анализе эколого-экономических систем/ М.Д. Аптекарь, С.К. Рамазанов, В.Ю. Припотень, М.А. Руденко // Вісник Східноукр. нац. ун-та ім. В.Даля. – 2005. – №5(87). – С.265-272.
2. Бойко-Бойчук Л. Синергетика як методологічний підхід у дослідженнях соціальних наук / Л. Бойко-Бойчук // Людина і політика. – 2003. – №5. – С. 56-63.
3. Згуровський М.З. Вступ до комп'ютерних інформаційних технологій / М.З. Згуровський, І.І. Коваленко, В.М. Міхайленко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 265 с.

Шевченко Н.Ю., Шевченко А.А.

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА ПРОЦЕСУ ІНВЕСТУВАННЯ З МЕТОЮ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ ДИНАМІЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ

При аналізі робіт вітчизняних та закордонних авторів [1-3, 5-6] можна прийти до висновку, що планування являється одним з найважливіших факторів функціонування й розвитку промислових підприємств в умовах ринкової економіки.

Перспективно необхідним стратегічним напрямком зниження виробничих витрат промислових підприємств машинобудівного та металургійного комплексів України та Донбасу, як її індустріального центру в умовах трансформаційної економіки, є оптимізація паливно-енергетичних витрат. Це обумовлено стабільним ростом цієї складової у загальному обсязі матеріальних витрат та зростанням цін на дані ресурси, що невід'ємно пов'язане з модернізацією основних засобів або придбанням нових одиниць технологічного обладнання, а як наслідок, обумовлює пріоритетність реального інвестування в межах реалізації стратегії розвитку підприємства.

Енергозберігаючі технології, нове прогресивне обладнання, раціоналізація структури суспільного виробництва – ключовий пріоритет розвитку промисловості України. Також впровадження енергозберігаючих технологій визначають в якості складової стратегії ендогенізації економічного розвитку України. [3, стор. 56] Значна матеріаломісткість та енергоємність промислової продукції ключових галузей економіки при високому рівні зносу